

УДК 330.322.54.001

А.О. Касич,
д.е.н., доцент, декан факультету економіки,
Кременчуцький національний університет ім. М.Остроградського

НОВІ ПІДХОДИ ДО МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

NEW GOING IS NEAR METHOD OF ANALYSIS OF INVESTMENT ACTIVITY

***Анотація.** На основі систематизації існуючих показників обґрунтовано основні етапи аналізу інвестиційної діяльності; запропоновано нові показники для проведення комплексної оцінки інвестиційної привабливості підприємства.*

***Annotation.** On the basis of systematization of existent indexes grounded the basic stages of analysis of investment activity; new indexes are offered for the leadthrough of complex estimation of investment attractiveness of enterprise.*

***Ключові слова:** інвестиційна діяльність, методика аналізу, балансовий підхід.*

Постановка проблеми. Основою стійкого розвитку будь-якого підприємства є системна інвестиційна діяльність. Однак як інвестиційна активність вітчизняних підприємств не відповідає потребам їх розвитку, так і існуючі методики аналізу інвестиційної діяльності з позицій системності та комплексності залишаються не до кінця розробленими.

Аналіз досліджень та публікацій. Традиційні підходи до аналізу інвестиційної діяльності викладено в роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних учених: Азарової А. О. та Бершова Д. М. [1], Бернса В. та Харанека П. М. [2], Возняка Г. В. та Кузнецової А. Я. [3], Данцигера Й. П. та Федоренко С. В. [4], Зарембо Ю. Г. [5], Нечаєвої О. Д. [6], Русецького А. А. [7] та інших, однак цілісних методик не існує до цього часу.

Мета. Обґрунтувати можливості застосування нових підходів до аналізу інвестиційної діяльності; систематизувати існуючі методики у вигляді алгоритму аналізу інвестиційної діяльності промислових підприємств.

Основна частина. Узагальнюючи існуючі методики аналізу інвестиційної діяльності промислових підприємств слід констатувати, що традиційно вони спрямовані на оцінку ефективності інвестиційних проектів та базуються на застосуванні методу дисконтування. Однак сучасний етап розвитку вітчизняних підприємств зумовлює необхідність удосконалення існуючих методик та забезпечення їх відповідності потребам.

Основним підходом до аналізу інвестиційної діяльності промислових підприємств за сучасних умов, на нашу думку, слід обрати балансовий підхід, який визначає, що потреба підприємства в інвестиційних ресурсах повинна бути адекватна можливостям їх забезпечення. Застосування балансового методу та співставлення реальних потреб та існуючих можливостей дасть можливість керівництву та власникам підприємств в повній мірі оцінити нагальність проблеми активізації інвестиційної діяльності та можливості здійснення відповідних заходів за рахунок різноманітних джерел.

Узагальнено комплексний аналіз інвестиційної діяльності запропоновано проводити у вигляді наступних етапів (рис. 1).

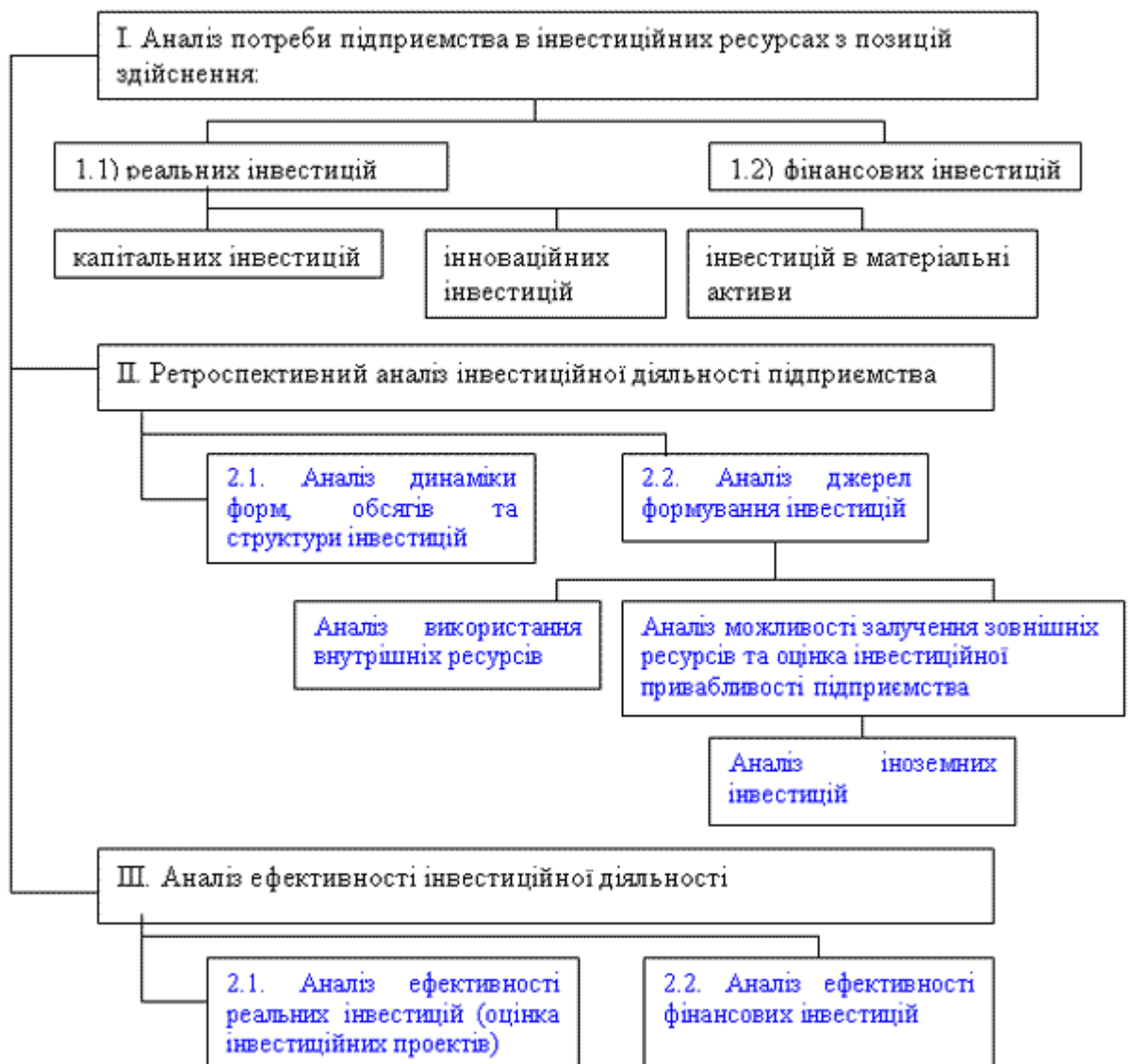


Рис. 1. Основні етапи аналізу інвестиційної діяльності (Джерело: побудовано автором)

1 етап. Аналіз потреби підприємства в інвестиційних ресурсах.

Потреба підприємства в інвестиціях залежить від змісту інвестиційної стратегії, яку реалізує підприємство. У разі, якщо мова йде про стратегію розвитку підприємства, то вона повинна базуватись на здійсненні активної різнобічної інвестиційної діяльності. Відповідно оцінка потреби підприємства в інвестиціях повинна здійснюватись в розрізі реальних (капітальні, інноваційні та інвестиції приросту матеріальних цінностей) та фінансових інвестицій.

Аналіз потреби в інвестиціях з позицій необхідності підвищення ефективності використання всіх виробничих ресурсів підприємства, перш за все, трудових ресурсів, основних засобів. За сучасних умов, особливо для машинобудівних підприємств набувають значення нематеріальні активи, інвестиції в які, залишаються на вкрай низькому рівні.

Загалом потребу підприємства в інвестиційних ресурсах можна виразити наступним чином:

$$Z\Pi_i = \Pi_{PI} + \Pi_{FI} = (\Pi_{i_{осн.зас.}} + \Pi_{i_{тр.рес.}} + \Pi_{i_{нем.акт.}} + \Pi_{i_{мат.рес.}}) + \Pi_{FI}, \quad (1)$$

$Z\Pi_i$ - загальна потреба підприємства в інвестиційних ресурсах;

Π_{FI} - потреба підприємства в інвестиціях для здійснення фінансових інвестицій;

Π_{PI} - потреба підприємства для здійснення реальних інвестицій;

$\Pi_{i_{осн.зас.}}$ - потреба підприємства в інвестиціях для оновлення основних засобів;

$\Pi_{i_{тр.рес.}}$ - потреба підприємства в інвестиціях для розвитку трудових ресурсів;

$\Pi_{i_{нем.акт.}}$ - потреба підприємства в інвестиціях для придбання нематеріальних активів;

$\Pi_{\text{мат.рес.}}$ - потреба підприємства в інвестиціях для збільшення запасів матеріальних активів.

Виходячи із необхідності забезпечення розширеного виробництва за рахунок збільшення виробничих потужностей підприємства, а також виходячи зі стану основних засобів рекомендуємо проводити оцінку потреби в інвестиціях з позиції традиційних показників їх наявності та руху, складу і структури, технічного стану за класифікаційними групами. Найбільш важливою є інформація щодо: коефіцієнтів оновлення, вибуття, зносу, придатності та приросту основних засобів. Для характеристики вікового складу і морального зносу фонди групують за тривалістю експлуатації, розраховують середній вік обладнання. Традиційно аналіз рівня забезпеченості підприємства основними засобами виробництва проводять на основі показників фондоозброєності та технічної озброєності праці. Узагальнену інформацію щодо змісту ПД можна отримати на підставі аналізу використання виробничих потужностей підприємства.

2 етап. Аналіз інвестиційної діяльності. Узагальнення існуючих підходів вітчизняних науковців і власні дослідження дають змогу запропонувати наступні основні напрями аналізу інвестиційної діяльності, а саме: а) аналіз динаміки загальних обсягів інвестицій; б) аналіз структури інвестицій підприємства; в) аналіз джерел формування інвестиційних ресурсів.

Аналіз динаміки загальних обсягів інвестицій доцільно проводити з позицій визначення типу відтворювальних процесів, що дасть можливість оцінити достатність загального обсягу здійснених інвестицій та порівняти з економічно необхідними. Для цього, на нашу думку, можна використати коефіцієнт відтворення (K_v), який пропонуємо розраховувати як відношення загального обсягу інвестицій (I) в основні засоби та суми нарахованої за відповідний період амортизації (A_m):

$$K_v = I / A_m \quad (2)$$

Оскільки розрізняють три типи відтворення, розрахований коефіцієнт може мати наступні значення, які відповідатимуть: звуженому типу відтворення – $K_v < 1$ (здійснені інвестиції не забезпечують відшкодування нарахованої амортизації); простому типу відтворення – $K_v = 1$ (здійснені інвестиції дорівнюють сумі амортизації); розширеному відтворенню – $K_v > 1$ (інвестиції забезпечили не лише відшкодування амортизації за спрацювання обладнання, а й свідчать про розширення масштабів виробництва).

Аналіз структури інвестицій підприємства. Дослідження структури реальних інвестицій доцільно проводити в розрізі традиційних видів: реальних і фінансових інвестицій. Під час аналізу реальних інвестицій слід розширити дослідження їх складу в розрізі наступних груп: придбання цілісних майнових комплексів, нове будівництво, перепрофілювання, реконструкція, модернізація тощо. Основною ознакою поділу фінансових інвестицій є строк інвестування. Відповідно їх склад можна проаналізувати в розрізі поточних і довгострокових.

Аналіз джерел фінансування інвестиційно-інноваційного розвитку підприємства. Підприємства можуть використовувати різні схеми фінансування інвестиційно-інноваційного розвитку (за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел). У розрізі наведених джерел і слід проаналізувати інвестиційні ресурси підприємства.

За сучасних умов доцільно, на нашу думку, провести більш детальний аналіз потенціалу активізації інвестиційної діяльності за рахунок власних ресурсів, якими є прибуток та амортизація. Відповідно рівень використання доступного інвестиційного ресурсу ($P_{\text{екинв.}}$) складає:

$$P_{\text{екинв.}} = \frac{I_{\text{мат.}}}{\Pi_{\text{мат. інв.}} + A_m} \times 100, \% \quad (3)$$

де $I_{\text{мат.}}$ - здійсненні підприємством капітальні інвестиції;

$\Pi_{\text{мат. інв.}}$ - прибуток підприємства, спрямований на капітальні інвестиції;

A_m - сума нарахованої амортизації.

Сума здійснених інвестицій повинна перевищувати суму нарахованої амортизації на величину чистого прибутку, який підприємство спрямовує на інвестиції.

Інвестиційна привабливість підприємства, є багатограним явищем, а отже, повинна досліджуватись на основі системи показників, які комплексно характеризують діяльність підприємства загалом. Зосередження уваги виключно на тому чи іншому аспекті не забезпечить якісного результату в частині визначення змісту інвестиційної стратегії. Для визначення рівня перспективної інвестиційної привабливості виробничої системи з

урахуванням інноваційності здійснюваних інвестицій пропонуємо розраховувати індекс інвестиційної активності (IIA) за наступною формулою:

$$IIA = \frac{\varepsilon_{inv}}{n} \times \sum_{j=1}^n y_j, \quad (4)$$

де ε_{inv} – ваговий коефіцієнт групи показників інвестиційної складової;

y_j – показники, що характеризують рівень інвестиційної привабливості;

n – кількість показників, що беруть для аналізу інвестиційної складової індексу.

У процесі розрахунку показників, що характеризують рівень інвестиційної привабливості, застосуємо процедуру нормалізації критеріїв, тобто приведення їх до безрозмірних величин. Використаємо наступні формули:

$$x_i = \frac{\sqrt{x_{ik^0}} - \sqrt{\text{MIN}(\forall x_{ik})}}{\sqrt{\text{MAX}(\forall x_{ik})} - \sqrt{\text{MIN}(\forall x_{ik})}}; \quad (5)$$

де x_{ik^0} – значення i -того показника інвестиційної привабливості досліджуваного підприємства;

$\text{MIN}(\forall x_{ik})$, $\text{MAX}(\forall x_{ik})$ – мінімальне та максимальне значення i -того показника інвестиційної привабливості k -того підприємства;

$\text{MIN}(\forall y_{jk})$, $\text{MAX}(\forall y_{jk})$ – мінімальне та максимальне значення j -того показника інвестиційної привабливості k -того підприємства;

k – кількість підприємств (k^0 – досліджуване підприємство).

Для оцінювання інвестиційної привабливості підприємства та недопущення значної трудомісткості робіт з формування інформаційної бази (адже існує досить велика кількість показників фінансового стану) пропонуємо використовувати окремі показники експрес-аналізу фінансової звітності.

Таким чином, інвестиційно-привабливим є те підприємство, яке має реальні можливості забезпечувати інвестиційні потреби розвитку: чи за рахунок внутрішніх джерел (прибутку, амортизації), чи за рахунок зовнішніх джерел (кредити, стратегічні чи портфельні інвестиції).

Висновки. Інвестиційна діяльність є умовою та наслідком результативності функціонування підприємства. А тому методику аналізу інвестиційної діяльності слід розглядати в ув'язці з іншими показниками ефективності господарської діяльності підприємства.

Переважає більшість вітчизняних підприємств мають істотні проблеми з нарощуванням інвестицій. Для чіткого розуміння перспектив активізації інвестиційної діяльності в процесі аналізу інвестицій та розробки інвестиційної стратегії слід використовувати балансовий підхід, який дає можливість розглядати потреби та можливість підприємства за цим напрямом. Запропоновані узагальнюючі показники дають можливість забезпечити порівнюваність, зведення та точність в оцінці інвестиційної привабливості підприємства та його конкурентів.

Список використаної літератури

1. *Азарова А. О.* Оцінка ефективності інвестиційних проектів / *А. О. Азарова, Д. М. Бершов* // Фінанси України. – 2004. – №9. – С. 52–57.
2. *Беренс В.* Руководство по оценке эффективности инвестиций [пер. с англ.; новое перераб. и дополн. изд.] / *Беренс Вернер, Питер М. Хавранек.* – М. : АОЗТ Интерэксперт”, “ИНФРА-М”, 1995. – 528 с. – (Промышленные технико-экономические исследования).
3. *Возняк Г. В.* Методичні особливості оцінки ефективності фінансування інноваційних проектів прибутком від основної діяльності / *Г. В. Возняк, А. Я. Кузнецова* // Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №4(46). – С. 81–92.
4. *Данцигер Й. П.* Економічна оцінка інвестиційно-інноваційних проектів / *Й. П. Данцигер, С. В. Федоренко* // Інвестиції: практика та досвід. – 2004. – № 17. – С. 21–23.
5. *Зарембо Ю. Г.* Методологічні аспекти визначення економічної та фінансової ефективності інвестицій / *Ю. Г. Зарембо* // Економіка і прогнозування. – 2004.– №4. – С. 116–130.
6. *Нечаева О.Д., Прорубицков С.А.* Новый подход к анализу инвестиционной деятельности предприятий. – Инновации. – 2003. - №9(66). – 62-66.
7. *Русецкий А. А.* Факторный анализ экономической эффективности инвестиционного проекта в условиях неопределенности / *А. А. Русецкий* // Економіка розвитку. – 2004. – №4. – С. 105–108.